Miestas iš tikrųjų yra, tas miestas yra – mes ten gyvenome.
Ibras yra – tame mieste mes gyvenome.

Iš dantiraščio lentelių

1
MIESTAS

Miestas stovi ant griuvėsių, po miestu glūdi požemių pasaulis. Griuvėsiai taip ir paliko, niekas neįstengė jų išvalyti, todėl miestas pradėtas statyti į viršų, ant metalinių atramų, ant didžiulių, tuščiavidurių kolonų, kai kurios jų ažūrinės, kai kurios pilnos laiptinių ir šachtinių keltuvų. Truko tai daug metų, tūkstančius metų; ten, kur plienas ėmė dūlėti arba kur rūdys pagraužė suvirinimo siūles, statytos paspa-ros, skylės užadytos viela, žemę apraizgė geležinė grybiena – ji tebeauga, stiebdamasi stelažais į tolimą saulę ir mėnulį.

Žvaigždės abejingos šiems statiniams. Žvaigždės aps-kritai abejingos. Mirksi su trenksmu, trenksmas įklimpsta kosmose ir užgęsta. Žvaigždžių vokai – akmeniniai.

Pasaulis sudarytas iš požiūrių, aš esu vienas iš jų. Pasa-kosiu, pasakosiu apie jas; apie tas būtybes, tokios kaip jos nesugeba kalbėti už save, nedaug trūko, kad būtų numiru-sios per tą tylėjimą.

Man nerūpi laikas, kiek jau sykių jis yra mus suvedžio-jęs. Mūsų kalboje praeitis nuo ateities skiriasi tik priešdė-liu. PRA pasikeičia į AT, ir tas pokytis yra magiškas.

2
KELIONĖ

Iš pradžių nušoka lagaminas – grakščiai, minkštai nusileidžia ant metalinės aikštelės, jo plokščios pėdos šlepteli į grindis. Paskui įkandin lagamino nulipu aš, Nina Šubur, aš, kaip kiekviena, kuri pasakoja, ir galop – ji, Ana In. Lagaminas bidzena ir prisišlieja jai prie šono. Ana In jį stumteli ir drauge einame prie išėjimo.

– Kažkas čia ne taip, – sako Ana In.

Sustoja ir išsiima iš kišenės virpantį paveikslėlį; tai kelionės žemėlapis. Lygina tai, ką regi prieš save, su vaizdu plokštelėje: nereikia būti žaidimo „Rask dešimt skirtumų“ čempionu, kad pastebėtum, kuo vaizdai skiriasi. Prie eskalatoriaus, kuris kelia iki keltuvų, nėra raudono cilindro su užrašu „Šiukšlės“. Ana In sustoja dvejodama; lagaminas pritupia. Galiausiai Ana In atsisėda ant grindų, apsiglėbia rankomis kelius ir laukia. Nedrįstu klausti, tačiau nerimauju. Nepatinka man ši mūsų kelionė.

Išvykome iš namų per patį pasiruošimo šventėms įkarštį, palikome į kaupą supiltus miltus, o juose – geltonas kiaušinių akis. Tetrūko vieno kito rankų judesio, ir tešla

būtų buvusi užminkyta. Palikome ant lovų pamestus šventinius drabužius, išeigines sukneles, atsuktą lūpdažį, pudron įkištą pūkutį. Per televiziją rodė filmą – jo pabaigos nesulaukėme. Sąskaitas ant stalo, nepasirašytas, nesumokėtas. Arbatžoles virdulyje, vanduo ką tik nukaistas nuo ugnies, verdantis, karštas – dabar turbūt aušta nusivylęs. Nes Ana In staiga išbalo, papurtė galvą, klausėsi įtempusi ausis, lyg bandytų jas plačiau atverti. Taip ir pasakė: „atverti ausis“. Ką tada išgirstume, ką? – paklausiau. Ji apsivilko savo geriausią suknelę, apsikarstė papuošalais, gražiausiais, kokius turėjo. Pasidažė, pasiėmė visus amuletus. Ir dar tą žemėlapį, tą hologramą; nežinau, iš kur jį traukė.

Pro mus skuba keleiviai, niekas nekreipia dėmesio į dvi moteris. Matyti, kad kiekvienas juda savame laike – tikriausiai išsipirko skirtingus abonementus – vieni dumia taip, kad veidai ištįsta į miglotą šleifą, kiti velkasi, begėdiškai atidengdami visas fizionomijos detales. Kaip tik į šituos Ana spokso iš apačios, kaip vaikas. Žinau, ji tai mėgsta – žiūrėti į žmones. Jie gležni ir gyvena labai trumpai; vos spėja ko nors išmokti, o jau pamiršta; vos spėja užgriebti prasmę, o jau suserga demencija. Jie praeina pro ją abejingai, ji pratusi prie to; gal jie nemato jos, pritūpusios štai prie sienos. Žmonių sausakimša. Nešini krepšiais ir kuprinėmis, grįžtą iš prekybos centrų. Jų mintys lenkia juos per žingsnį, surikiuotos papunkčiui, pirkinių ir atliktinų darbų sąrašai; komikso burbulai.

Į miesto gilumą neprasiskverbia saulės spinduliai, metams bėgant, kylant vis naujiems aukštams, progresavo jo

alergija saulei. Saulę atstoja dienos šviesos lempos ir spalvoti neoniniai šviestuvai. Todėl visų mūsų veidai blyškūs, tatuiruoti šviesos ir stelažų šešėlių. Šešėlis įdėmiai skenuoja mūsų kūnus, kada nors galop nustatys mums diagnozę.

Tarp susisiekimo linijų kabo didžiulės sodų platformos, sodininkai atgabena sodus ant ratukų ir įrengia ore. Išdėsto juos nelyg prekes mugėje ir ten bemat priguža žmonių – už pasakišką kainą jie galės pasivaikščioti metaliniais takais, atsargiai, kad neužmintų ant augalų. Vaikai važinėja dviračiais per kalniukus, saugomi ilgarankių virvių-auklių.

Galų gale! Pasirodo valytojas, užsimaukšlinęs juokingą kepę su antena, atrodo lyg skruzdė. Pastato raudoną šiukšliadėžę tiksliai ten, kur ir buvo numatyta paveikslėlyje. Paskui valytojas dingsta, spirdamasis riedučiais. Kaskart persėsdama į kitą keltuvą Ana žiūri į tą mirguliuojantį žemėlapį, tikrina, ar laikas yra geras ir vieta tinkama.

– Kur mes einame, koks čia žygis? – klausiu jos, klausiu Anos In.

Ji gūžteli pečiais.

– Nesirūpink, – sako. – Pamatysi.

O taip, žinau tokius atsakymus. Ji visada daro, ką nori, niekam nesiaiškina, pripratau. Neturiu pasirinkimo, dūlinu jai iš paskos atsilikusi per kelis žingsnius, man ji per greita; žiūriu į jos liekną figūrą, į jos plaukus, supintus į

daugybę kasyčių. Matau, kaip ji išsilenkia žmonių. Atidarinėju jai duris, kad nieko neliestų, nes man jau gana irzlių kalbančių vartelių, susidrovėjusių stiklinių, turėklų, kurie staiga ima raivytis ir žiovauti. Net bilietas į keltuvą, daugkartinis, užsimano pasakyti savo nuomonę, kai tik jinai jį paliečia.

Dabar gerai, vaizdai atitinka vienas kitą, holograma virpa dar labiau, krizena ir savaip džiaugiasi ta pasaulių atitiktimi, tarsi pati ją būtų sukūrusi. Ana In – vos prie ko nors prisilietusi, ilgėliau pridėjusi savo dailius delnus – atgaivina kiekvieną daiktą. Geriau nieko neliestų, jau ir taip turime rūpesčių su lagaminu. Kai tik kas nors būna apdovanojamas bent mažulyte sąmone, bemat tampa labai geros nuomonės apie save. Taip jau yra.

Tokios esybės kaip Ana In, In Ana, mato viską gyvą; gyvas yra kiekvienas pasaulio sraigtelis, menkiausias daiktas; tiktai mes, tie mažesnieji, nesugebame taip žiūrėti. Jei mums retkarčiais ir pavyksta tokie žvilgsniai, greitai juos užmirštame; todėl ir esame mirtingi. Nuo gimimo pratinamės prie negyvasties. Jei mokėtume pamatyti pasaulį gyvą, nuo pradžios iki pabaigos, neįstengtume numirti, net labai norėdami.

Keltuvų tvarkaraštis šviečia sienoje – primena didelį linijų raizginį, primena nervų audinį, neuronus ir nervų rezginius. Primena, kad esmi čia tik menkas impulsas, efemeriška erdvės savybė.

Sudėtingoje maršrutų sistemoje mudviem tenka kelis kartus persėsti ir, kol tylėdamos laukiame dar vieno keltuvo, paliečiu Anai In ranką – tarsi iš naujo klausdama: Kodėl? Kas ją ten traukia, kodėl ji ten eina? Argi čia nėra visko, ko širdis geidžia? Juk ji nesikeičia, nemiršta, juda laisva miesto koordinačių sistemoje – į šoną, į priekį ir atgal, viršun ir žemyn, gilyn ir paviršiaus link. Žiūriu jai į akis, klausiu ir laukiu atsakymo. Ji pamerkia man linksmai – suprask, žinanti, ką daro. Bet man širdį užgula nerimas.

Keltuvai švilpdami zuja įvairiomis kryptimis. Viename iš mazgų Ana In turi laukti, kol kuris nors iš praeivių (nežinia kuris) numes ant žemės suglamžytą popierėlį. Taip nurodyta jos žemėlapyje. Kiekvienas momentas, kiekviena laiko smiltelė turi ten savo vietą. Tik tada Ana pajuda. Džiūgauja lagaminas, kutinasi sagtelės.

Regis, leidžiamės nuožulniai žemyn, bet nežinia, keltuve nėra langų, tik veidrodžiai. O jei ir būtų langų, matytume viso labo transporto mazgus, nesibaigiančius tunelius. Kabelių pynes, transformatorius, mažus krovininius keltuvus, pašto vamzdžius, visatą, kuri susideda iš transporto linijų, iš materijos atomų, veriamų ant laiko virvės. Paskui pajuntam staigų posūkį, nes keltuvas susverdi ir sugirgžda.

Matau ją veidrodyje, manau Aną In. Ji aukšta ir išlaki, jos oda tamsi, bronzinė; plaukai ilgi, supinti į šimtus kaselių – kaip kometos uodega. Apsirengė šventiškai: į akis krinta raguota kepuraitė, ją ji dėvi tik ypatingomis progomis. Ant nuogo kaklo segi sunkų mėlynų akmenų vėrinį.

Ant krūtinės blizga papuošalai, o ant piršto didelis žiedas, atrodo lyg kastetas, turbūt auksinis, aukščiausios prabos. Vilki sidabrinę liemenėlę, ar veikiau liemenę, ant ryškios suknelės, siuvinėtos smulkiais, miniatiūriniais, mielais liūtukais, kuriuos taip dievina žmonės mieste. Rankoje laiko kompasą ir žemėlapį. Man patinka jos rankos, jos ištatuiruotos – šliaužianti gyvatė smulkiu įmantriu raštu apsivijusi jos pirštus ir riešus. Gyvatė inkrustuota mažyčiais diodais, blyksi ir mirksi. Akys, paryškintos grafitiniu šešėliu, atrodo didelės ir tamsios, blizga. Tai madingas ir brangus šešėlis, visur jį reklamuoja.

Aš šalia. Maža ir smulki, tesiekiu jai iki peties, ji žengia žingsnį, o aš du. Mano oda, palyginti su jos, yra blyški, žmogiška; jos oda vaivorykščiuoja ir spindi, maniškė sugeria dulsvą miesto šviesą. Graži moteris – Ana In, In Ana. Pažinojau ją visada. Pamenu visas jos pašėlusias išdaigas, visas keliones ir nuotykius. Kai ji ateina į pasimatymą, atsitraukiu į šešėlį, sėduosi kur nors prie baro ir ramiai laukiu. Gyvenu jos namuose, geriu iš jos taurių. Aš, Nina Šubur, aš, kuri pasakoju, kaip kiekviena. Tačiau kai man pradeda atrodyti, kad pažįstu ją geriau nei save, ji ima ir iškrečia ką nors, ko nesuprantu.

Taip ir dabar.

– Kur mes vykstame, Ana In, kur mes, po galais, vykstame?

Man neramu, nes leidžiamės žemyn, visą laiką žemyn. Pasiekėme jau žemiausius lygius, o jai vis negana.

Ir vėl persėdame. Šįkart keltuvas girgžda ir krato, senas, retai naudojamas; durys iki galo neužsidaro ir pro plyšį matau tuščias sales, suraižytas vertikaliais metalinių kolonų brūkšniais, ant jų kažkas užrašyta šviečiančiais dažais; ženklai, kurių nesuprantu. Keltuvas valandėlę juda horizontaliai, o paskui vertikaliai žemyn. Dabar skaičiavimas yra atvirkštinis, nuo nulio žemyn, atgal, tarsi laikas būtų apsigręžęs. Nusileidžiame po žeme. Jau nuvokiu, griebiu ją už rankos.

– Jei man kas atsitiktų, žinai, ką turi daryti. – Prisilietimu atsako į mano prisilietimą; krūpteliu nuo jo.

Nubėga šiurpulys ir tas jos prisilietimas pavirsta banga, užlieja mane.

– Žinai, ką turi daryti. Jei negrįžčiau per tris dienas, nueisi pas mano tėvus pagalbos, papasakosi jiems, kas atsitiko, išsamiai. Jie ras išeitį, taigi nesijaudink. – Pasiunčia man raminamą šypsnį.

3
POŽEMIAI

Kelionė pagaliau baigiasi. Ilgi, liūdni, purvu apaugę šaligatviai veda mus į didelius, seniai nebenaudojamus garažus, dangų virš kurių atstoja vamzdžių ir kabelių raizgalynas, gležnos laiptinės laipina mus žemyn, prie užmirštų, užgesintų katilinių. Einame sparčiu žingsniu, ji žirglioja, aš trepenu, vos spėju su ja. Tilindžiuoja papuošalai jai ant krūtinės, jos aukšta figūra liuminescencinėje šviesoje meta pilką šešėlį, laibą it nendrė.

Fosforescencinės rodyklės rodo jai kelią per nuožulnias platformas, po mano delnu trupa surūdiję turėklai. Čia reikia mokėti laikyti pusiausvyrą, vienas neatsargus žingsnis, ir gali nukristi į drėgną bedugnę. Po miestu yra cisternos, didžiulės tuščios talpyklos, kuriose kadaise buvo laikomas vanduo. Dabar vanduo ištekėjęs, miestas jį sugėrė, susiurbė.

Suprantu, aš, Nina Šubur, aš, jos draugė, aš, kiekviena, kuri pasakoja, tik dabar imu suprasti mūsų žygio tikslą. Čiumpu ją už rankos, už suknelės klostės. Prašau. Lagaminas cypia, holograma apimta panikos spurda jos rankoje. Spalvinga žuvis, ištraukta iš vandens, jau nujaučia savo galą.

Štai vartai, veikiau durys, veikiau varteliai, įėjimas į daržinę, dvi plieninės plokštės su surūdijusia rankena, seniai nejudintos. Stakta apaugusi pilkomis samanomis, šeriais, sausa žole. Čia gyvena Anos In sesuo, sesuo dvynė. Tuščia, niekas čia kojos nekelia sava valia; keltuvų brazdesys liko toli už mūsų, iki čia neatsklinda virpančių miesto stygų gausmas. Niekas nelanko Anos In sesers savo noru, todėl požemių vėjas privėtė prie vartų sausų žabelių ir šiukšlių. Pagrindinės durys klientams yra kur kitur, gerokai didesnės. Sukamosios durys visada juda tik į vieną pusę, registratūroje išduodami raktai, pažymėti begaliniais numeriais.

– Ji mane kviečia, – sako Ana In. Sako, kad jau kelias dienas girdi jos balsą, kurį aido salvėmis kartoja miesto skeletas, tas balsas klaidžioja jos ausies labirintais, plaktuko dūžiai į priekalą skamba lyg varpas. Balsas yra iškraipytas, negalima atskirti žodžių. Ji purto galvą, bet balsas neduoda jai ramybės. Tai vaitonė, tai kvietimas, vienas riktelėjimas, o paskui tik šnabždesys.

– Ko ji nori? – atsargiai klausiu, bandydama paslėpti išgąstį.

– Nežinau. Tai skausmo šauksmas. Aimana.

Tik dabar ji prisipažįsta – regis, sesuo siunčia jai žinią, tačiau požemiuose nėra ryšio, jų nepasiekia joks tinklas, joks paštas neturi drąsos aptarnauti šito adreso, į požemius neveda jokios susipynusios komunikacijų gijos. O jos sesuo, Anos In sesuo, ten verkia.

Bet manęs neapgausi: Negerai, verčiau neprisiminti jos sesers, geriau jos neįtraukti į kelionių planus. Kvietimus išmesti į šiukšlinę, tarsi jų nė nebūtų buvę. Negalvoti. Ko ji gali norėti, kuo jinai vilioja.

– Tai paprastas sapnas. Sinapsių sampyna. Nervinių impulsų aidas, paprasta iliuzija, – sakau jai. – Nurimk, mergaite. Grįžkime į viršų, prasideda šventė, miestas puošiasi žibintais, šaldytuvuose vėsta šampanas, kyla mieliniai sklindžiai. O, girdėt dar keltuvai, apsisukime.

Leptelėjau kvailystę, nebeatkalbėsi jos nuo šitos užmačios. Žiūri į mane nematančiomis akimis – ji jau ten, jau peržengė slenkstį.

– Susiimk, mano brangioji Nina Šubur, neaimanuok, žinau, ką darau.

Norėčiau tuo tikėti, norėčiau. Seserys juk turi jausti kokį ryšį, turi suprasti viena kitą, juk buvo meiliai apsikabinusius kadaise motinos pilve, devynis mėnesius jų akys buvo atmerktos, žiūrėjo viena į kitą iš arti; gerai viena kitą pažįsta. Buvo tokios artimos, kad viena kitai čiulpė nosytę. Spaudė viena kitą glėbyje, šoko lėtą šokį vaisiaus vandenyse, tame tamsiame ir šiltame vandenyne. Smegenys verpė bendrus siūlus, audė iš jų pasaulį.

Paskui, kai atėjo laikas sugriūti, toji, kuri gimė pirmoji, gavo daugiau. Jai buvo nuskirta mirties namai, aimanos, skausmas, tamsa ir dulkės. Ji pasiėmė tai, kas svarbiausia, –

pasaulio pamatus, jo drėgnus požemių urvus, žmogaus kūno vidų, galutinį nuosprendį. Amžinybę, nepriklausomybę, apvalymą, dokumentus, atleidžiančius nuo laiko poveikio, šaltą neutralumą, privilegiją neegzistuoti pasaulio žemėlapiuose. Pasus, išrašytus nematomu raštu, vandens uždėtus antspaudus. Galų gale kiekvienas aplankys tą šalį.

Pro skylę žemėje toji sesuo įšliaužė į savo naujuosius namus ir ten tūno iki šiol. Nečiūčiavo jos jokia motina, neglaudė joks tėvas. Ji nežaidė su mergaitėmis namų, virtuvės, nors būtų galėjusi visas nurungti išmoningais patiekalais iš smėlio, purvo ir dulkių. Nesirišo kaspinėlių, nesimatavo per didelių savo motinos batelių, nesidairė smalsiai į berniukus. Neduotos jai buvo nei jokios vestuvės, nei povestuvinė naktis. Meilužių turėjo, kas be ko, tačiau kuris jų būtų ištvėręs jos draugiją toje niūrioje viengungiškoje požemių buveinėje. Meilužius nuvargindavo jos geismas, kurio neįmanoma patenkinti, nors mėgino daugelis, ir jie išeidavo. Kai kuriuos jai pavyko suturėti. Vienus ji laiko formaline, kitus iškimšo sausa žole. Todėl dabar, kai Ana In beldžia kumščiu į vartus, žinau, kad ją apima baimė. Anoji nekenčia jos.

Žinau, ką turiu padaryti, žinau. Turiu supurtyti visą pasaulį, turiu atsistoti ant galvos ir apversti miestą aukštyn kojomis, turiu kreiptis pagalbos. Tuo atveju, jeigu jai kas nors atsitiktų. Betgi kas gali atsitikti Anai In, jeigu ji žino, ką daro, jeigu ji stipri, valinga, visada jauna?

Stoja tyla ir trunka ilgai, matyt, pajuodusios vartų dantenos turi stropiai sučiaumoti kiekvieną decibelą. Pagaliau

girdėt iš ten vangūs žingsniai. Vartuose prasiveria plyšiukas, padvelkia puvėsiu ir silpnas balsas klausia:

– Kas čia?

Ana In mėgina įgrūsti koją plyšin, nori prasisprausti į vidų.

– Esu Ana In, atėjau iš miesto.

Pasipriešinimas iš anos pusės vis dėlto yra didesnis, nei galėtum tikėtis.

– Jei tu tikrai Ana In iš miesto, kaip sakai, tai ką čia veiki? Eik iš čia. Čia nevalia lyg niekur nieko imti ir ateiti. Laidotuvių nebus, – atsako jai balsas, išgąsdintas jos drąsumo.

– Laidotuvių? O kas mirė?

– Dar vienas jos vyras.

– Atėjau ne į laidotuves, – sako Ana In.

Girdi pro plyšį prislopintą kikenimą:

– O gali būti dar kokių kitų priežasčių? Čia ateinama tik į laidotuves, savo!

– Atėjau pas seserį, įleisk! – niršta Ana In.

Anoje pusėje stoja tyla. Galų gale balsas vėl pasigirsta, nustebęs.

– Tu jos sesuo? Mūsų šeimininkės sesuo?

– Įleisk mane, – prašo Ana In.

Balsas liepia jai laukti, o pats grįžta ten, iš kur atsklido: į vartų sargo lūpas, į jo gerklę ir plaučius; ir ten apmiršta nustebęs.

Netrukus Netis, tasai vartų sargas, pajuda į tamsaus tunelio gilumą. Jo riebų papilkėjusį kūną dengia virbalais

megzti megztiniai. Viena akis išvirkščioji, viena geroji. Matyti tik jo galva – plika ir blizganti nuo visur tvyrančios drėgmės – ir pėdos, sutinusios nuo amžino reumato. Tai profesinė sargų liga. Eidamas murma po nosimi:

– Neregėta, stačiai neregėta.